

NOWA KONCEPCJA STRATEGICZNA SOJUSZU PÓLNOCNOATLANTYCKIEGO – PROPOZYCJA*

STRATEGIA NATO W 10 PUNKTACH

1. Sojusz Atlantycki jest platformą bezpieczeństwa świata zachodniego, państw podzielających te same wartości, pragnących współtworzyć pokojowy i sprawiedliwy ład międzynarodowy.
2. Głównym zadaniem Sojuszu jest utrzymanie polityczno-strategicznej jedności obu części zachodniej cywilizacji oraz solidarna, kolektywna i skuteczna obrona państw członkowskich przed jakąkolwiek formą agresji lub zewnętrznego przymusu; wymaga to lojalnego udziału wszystkich członków NATO w wysiłku obronnym, równomiernego rozmieszczenia jego infrastruktury oraz regularnych ćwiczeń i aktualizacji planów operacyjnych.
3. NATO stabilizuje sytuację strategiczną w swoim bezpośrednim otoczeniu i wyraża gotowość wnoszenia wkładu w bezpieczeństwo światowe, zgodnie z celami i zasadami Karty NZ.
4. NATO docenia rolę UE/CSDP w umacnianiu bezpieczeństwa na kontynencie europejskim i jego obrzeżach, pragnie rozwijać z nią partnerską współpracę przy zachowaniu autonomii obu instytucji oraz będzie jej udostępniać zasoby Sojuszu tworzone przez jego europejskich członków na potrzeby misji UE.
5. NATO zamierza konstruktywnie współpracować z Rosją, respektując jej uzasadnione potrzeby bezpieczeństwa, co jednak nie może upośledzać zdolności Sojuszu do realizacji jego funkcji ani ograniczać prawa innych państw do zapewnienia sobie bezpieczeństwa, łącznie z ich prawem do przystąpienia do NATO.
6. Operacje *out of area* będą podejmowane selektywnie, w należycie uzasadnionych przypadkach i z poszanowaniem prawa międzynarodowego oraz bez intencji narzucania innym państwom ustroju politycznego; NATO będzie się powstrzymywać przed udziałem w wojnach domowych po jednej ze stron konfliktu.
7. W sytuacjach zagrożenia teleinformatycznego lub energetycznego dla któregoś z państw członkowskich Sojusz rozpatrzy możliwość przyścia z pomocą przeciwdziałającą skutkom takiego zagrożenia („art. 4 plus”).
8. Stała modernizacja zdolności wojskowych NATO będzie przebiegać z uwzględnieniem ogólnego układu sił, bez podważania porozumień międzynarodowych o ograniczaniu i kontroli zbrojeń oraz naruszania stabilności strategicznej niezbędnej dla utrzymania bezpieczeństwa i pokoju.

* Zespół autorski: Bolesław Balcerowicz, Artur Gruszczak, Marek Madej, Marcin Marcinko, Kamila Pronińska, Roman Kuźniar (szef zespołu).

9. Kontynuacja transformacji zdolności wojskowych będzie ukierunkowana na adaptację do zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa i ma zapewniać skuteczne wykonywanie wszystkich zadań Sojuszu, wśród których priorytet mają siły i zadania związane z art. 5 TW.
10. Sojusz zachowa odpowiadający wymogom wiarygodnego odstraszania zestaw konwencjonalnych i niekonwencjonalnych środków rażenia, zmierzając jednocześnie do najniższego możliwego poziomu swej zależności od środków nuklearnych i dążąc do redukcji tych spośród nich, które okażą się zbędne w nowych realiach międzynarodowych.

KONCEPCJA STRATEGICZNA SOJUSZU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO 2010

Preambuła

1. Utworzony wkrótce po II wojnie światowej Sojusz Północnoatlantycki stał się strategicznym fundamentem Zachodu. Sojusz współtworzył Zachód i jednocześnie był pierwszą linią jego obrony w czasach zimnej wojny. Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego stała na straży demokratycznych wartości i zasad podzielanych przez państwa wspólnoty atlantyckiej. Interesy bezpieczeństwa państw członkowskich były zapewniane dzięki strategicznej więzi łączącej Stany Zjednoczone i Europę Zachodnią, dwa filary zachodniej cywilizacji. Sojusz, będąc w okresie zimnej wojny kluczowym instrumentem polityki powstrzymywania, pełnił także istotną funkcję w systemie globalnego bezpieczeństwa i pokoju.
2. Zwycięstwo Zachodu w zimnowojennej konfrontacji dało początek nowej epoce w historii najnowszej. Przed społecznością międzynarodową otworzyły się nowe perspektywy rozwoju. Przejście od zimnej wojny do nowego porządku międzynarodowego łączyło się jednak z pojawieniem się nowych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Sojusz potrafił się dostosować do nowej sytuacji i sprostać potrzebom bezpieczeństwa swych członków oraz wywierać decydujący, stabilizujący wpływ na swe otoczenie. Udana transformacja Sojuszu wyrażała się w otwarciu na nowych członków, byłe państwa Układu Warszawskiego, w nawiązaniu partnerskiej współpracy z Rosją i innymi państwami byłego Związku Sowieckiego oraz w odważnym podejmowaniu niełatwych, choć niekiedy kontrowersyjnych i nie zawsze bezbłędnych operacji stabilizujących poza obszarem traktatowym.
3. Na przełomie stuleci międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa NATO stało się mniej przewidywalne. Pojawiło się całe spektrum nowych zagrożeń, od asymetrycznych, których najbardziej wyrazistym przedstawicielem jest transnarodowy terroryzm, po zagrożenia pozamilitarne z zagrożeniami dla bezpieczeństwa energetycznego na czele. Na horyzoncie widnieją także globalne zmiany geopolityczne z ich niewiadomymi implikacjami w sferze bezpieczeństwa państw Sojuszu i szerzej bezpieczeństwa międzynarodowego. Nowym wyzwaniem dla NATO będzie łączenie klasycznej funkcji zbiorowej obrony ze wspiera-

nieniem bezpieczeństwa zbiorowego w jego bezpośrednim otoczeniu oraz gotowością do podejmowania operacji reagowania kryzysowego z dala od jego granic. Niezbędne będzie przy tym umiejętne łączenie czynnika politycznego z militarnym i zdolnością do pomocy w sferze odbudowy państw, których wcześniejsza słabość była źródłem transnarodowych zagrożeń.

4. Zadaniem niniejszej koncepcji strategicznej jest ocena środowiska bezpieczeństwa Sojuszu (I), ponowne zdefiniowanie mandatu Sojuszu i określenie sposobu jego działania na rzecz bezpieczeństwa (II) oraz charakterystyka potencjału militarnego i jego miejsca w ogólnej strategii NATO (III). Nie ukrywamy, że zostało to dokonane z polskiej perspektywy, kraju zachodniego o szczególnych doświadczeniach i wrażliwości w sferze bezpieczeństwa.

CZEŚĆ I ŚRODOWISKO BEZPIECZEŃSTWA SOJUSZU

Kontekst strategiczny

5. Procesy globalizacji, które uległy przyspieszeniu po zakończeniu zimnej wojny, wywierają wielki wpływ na kształt porządku międzynarodowego i środowisko bezpieczeństwa państw Sojuszu. Ich następstwa mają dwoistą naturę. Z jednej strony postępuje zbliżenie państw i narodów świata, rośnie ich współzależność, wzajemna na siebie otwartość, a sieć powiązań komunikacyjnych, gospodarczych i handlowych usposabia je do pokojowej współpracy. Z drugiej strony ulegają okresowemu pogłębieniu nierówności w zakresie poziomu rozwoju i dobrobytu, dochodzi do bardziej wyrazistego manifestowania troski o zachowanie kulturowej tożsamości, pojawiają się podmioty pozarządowe zdolne do transnarodowego działania i tworzenia zagrożeń dla bezpieczeństwa zarówno w regionach swego działania, jak i z dala od nich. Słabość niektórych państw, a w skrajnej formie ich upadek, może być źródłem zagrożeń o globalnym charakterze. Procesy globalizacji osłabiają zdolności regulacyjne państw i instytucji międzynarodowych, co może być przyczyną zakłóceń i niestabilności pogarszających poczucie bezpieczeństwa w różnych krajach i regionach. Szanse rozwojowe stworzone przez procesy globalizacji prowadzą do pojawienia się nowych ośrodków ciężkości geopolitycznej i ekonomicznej poza strefą euroatlantycką, które uzyskają w przewidywalnym czasie zdolności strategicznego wpływania na globalną sytuację bezpieczeństwa.
6. W ostatnim okresie zachodzą też istotne zmiany w globalnym układzie geopolitycznym. Co prawda państwa Zachodu, w tym kraje NATO, wciąż przewodzą światu w wielu dziedzinach, w tym w wymiarze wojskowym. Nasz dorobek kulturowo-cywilizacyjny i potencjał gospodarczy, w połączeniu z otwartością na współpracę, zachowuje atrakcyjność dla pozostałych państw i społeczeństw. Zarazem jednak państwom zachodnim, w tym Sojusznikom, coraz trudniej jest rozwijać własne zasoby materialne i ludzkie w tempie odpowiadającym obecnym zmianom sytuacji międzynarodowej. Pewne słabości ujawnił też model or-

ganizacji życia społeczno-ekonomicznego na bazie liberalizmu gospodarczego i nieskrępowanego wolnego rynku. Prowadzona w ostatnich latach aktywność wojskowa Zachodu, w tym NATO, wpłynęła na zakres możliwości działania Sojuszu i Sojuszników oraz ich pozycję międzynarodową. By skutecznie przyczynić się do wzrostu poziomu bezpieczeństwa zarówno własnego, jak i w skali globalnej, państwa Zachodu nie mogą dziś polegać wyłącznie na swoich możliwościach, zwłaszcza że równocześnie rosną w siłę inne ośrodki wpływu. Prężne gospodarki i struktury państwowe z innych regionów świata, zwłaszcza z Azji Wschodniej, mogą coraz aktywniej przejmować część odpowiedzialności za sytuację bezpieczeństwa w ich regionach i w skali globalnej, ale może to też prowadzić do narastania rywalizacji. Zwiększa to wagę jak najszerzej i efektywniej współpracy międzynarodowej w sferze bezpieczeństwa.

7. W ostatnim dziesięcioleciu dokonał się stopniowy, ale istotny wzrost znaczenia czynnika wojskowego w kształtowaniu ładu międzynarodowego, zarówno w skali globu, jak i poszczególnych regionów, nie wyłączając tych leżących w sąsiedztwie Sojuszu. Radykalnie wzrosły w świecie wydatki na cele wojskowe, w czym znaczny udział mają kraje NATO. Towarzyszyło temu spowolnienie procesów kontroli zbrojeń i rozbrojenia, postępujące mimo starań wielu uczestników społeczności międzynarodowej, w tym członków NATO. W rezultacie doszło do osłabienia części międzynarodowych reżimów rozbrojeniowych i kontroli zbrojeń, również dotyczących broni masowego rażenia. Dodatkowo rozwój technologii wojskowych i podwójnego zastosowania spowodował, iż dostęp do wielu nowoczesnych i skutecznych środków walki stał się łatwiejszy. Dla niektórych krajów stało się to impulsem do szybkiej rozbudowy swych potencjałów wojskowych, nie w pełni uzasadnionych przez ich potrzeby obronne. Konsekwencją był wzrost niepewności oraz narastanie napięć i rywalizacji na polityczno-wojskowej płaszczyźnie stosunków międzynarodowych. Szczęśliwie w ostatnim okresie pojawiły się ważne inicjatywy zmierzające do odwrócenia tych niekorzystnych trendów, a stanowiska wielu państw wobec zagadnień kontroli zbrojeń i rozbrojenia podlegają pozytywnym przewartościowaniom. Daje to nadzieję na znaczącą poprawę sytuacji w kolejnych latach. Wymagać ona będzie jednak wytrwałości, konsekwencji i stanowczości w wysiłkach wszystkich zainteresowanych uczestników stosunków międzynarodowych, wśród których NATO i jego członkowie mogą i powinni odgrywać rolę centralną.
8. Rozwój Unii Europejskiej w ostatniej dekadzie ma ogromny wpływ na umacnianie bezpieczeństwa w strefie euroatlantyckiej. Duże znaczenie z tego punktu widzenia miało pogłębienie integracji europejskiej oraz udane rozszerzenie tego procesu na wschód i południe starego kontynentu. Niezwykle pożyteczną innowacją w tym procesie było utworzenie Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony oraz wyposażenie jej w zdolności operacyjne. Traktat Lizboński powinien zwiększyć możliwości działania Unii Europejskiej w tej sferze. Poprzez rozwój swych polityk sąsiedztwa UE wywiera ważny stabilizujący wpływ na swe otoczenie w Europie Wschodniej i strefie Morza Śródziemnego. Unia Europejska staje się całościowym systemem bezpieczeństwa oraz wartościowym partnerem

Stanów Zjednoczonych i NATO w ich wysiłkach na rzecz ochrony ich wspólnych wartości i interesów oraz stabilności i pokoju na obszarze euroatlantycznym.

Zagrożenia i wyzwania

9. Kierunki zmian środowiska międzynarodowego Sojuszu wskazują, iż obecnie i w niedalekiej przyszłości groźba tradycyjnej agresji zbrojnej na jednego z jego członków ze strony innych państw jest znikoma. Nie można jednak całkowicie wykluczyć pojawienia się takiego niebezpieczeństwa w dalszej perspektywie. Największe ryzyko wiąże się w tym względzie z utrzymującą się niestabilnością niektórych krajów i regionów oraz nierozwiązanymi sporami w sąsiedztwie Sojuszu. Może to prowadzić do wybuchu konfliktów, które wpłyną negatywnie na bezpieczeństwo państw NATO lub nawet dotkną ich bezpośrednio. Uwagę zwracają też programy modernizacji sił zbrojnych niektórych państw poza Sojuszem, jak i istnienie poza nim znaczących potencjałów militarnych, w tym niekonwencjonalnych.
10. Poważne ryzyko dla Sojuszników wiąże się z możliwością proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, a także wiedzy oraz technologii potrzebnych do jej produkcji. Mimo dotychczasowych osiągnięć społeczności międzynarodowej w przeciwdziałaniu tego rodzaju zagrożeniom, kilka państw, także kraje położone w sąsiedztwie Sojuszu, poczyniło postępy w pracach nad stworzeniem niekonwencjonalnego potencjału lub rozwojem ofensywnych programów raketowych. Ich dalsze sukcesy mogą skłonić kolejne rządy do podjęcia podobnych wysiłków. Nie można też w pełni wykluczyć wejścia w posiadanie niekonwencjonalnych środków rażenia podmiotów pozapaństwowych, a czynnikiem potencjalnie istotnie zmieniającym międzynarodowy kontekst oraz sytuację bezpieczeństwa Sojuszników jest rozwój genetyki i biotechnologii.
11. Sojusz musi dziś mierzyć się także z zagrożeniami o mniej tradycyjnym charakterze, takimi jak zagrożenia asymetryczne ze strony podmiotów pozapaństwowych. Wpływ działań organizacji terrorystycznych, różnorodnych formacji partyzanckich i grup rebelianckich czy ugrupowań przestępczych, w tym piratów, może w obecnych warunkach mieć zasięg globalny nawet wówczas, gdy działają one na skalę lokalną. Współcześni terroryści i przestępcy są przy tym częściej niż w poprzednich dekadach zainteresowani spowodowaniem jak największej liczby ofiar i masowych zniszczeń, a niechęć części z nich wobec państw NATO będzie przypuszczalnie rosnąć w kontekście podejmowania przez Sojusz wysiłków na rzecz umacniania bezpieczeństwa globalnego. Rośnie uzależnienie społeczeństw państw NATO od nowoczesnych technologii, zwłaszcza sieci teleinformatycznych. Otwiera to przed podmiotami pozapaństwowymi, podobnie jak bardziej tradycyjnymi przeciwnikami, nowe możliwości oddziaływania na stabilność Sojuszników, podnosząc znaczenie bezpieczeństwa cyberprzestrzeni. Zagrożenia asymetryczne są przy tym ze sobą ściśle powiązane, a ich

negatywne oddziaływanie może się wzajemnie wzmacniać. W rezultacie, choć intensywność takich zagrożeń jest z reguły niewysoka, to ich współwystępowanie może zwiększać ich strategiczną rangę jako grupy. Trzeba jednak zachować w reakcji na tego rodzaju zagrożenia właściwe proporcje. Przesadna i błędnie sformułowana odpowiedź może bowiem okazać się nieskuteczna i kosztowna, a nawet osłabić wyznawane i chronione przez nas fundamentalne wartości.

12. Wyzwaniem dla Sojuszu pozostaną problemy mające swe przyczyny w słabości i niestabilności wielu państw świata. Państwa upadające i upadłe, choć nie stanowią bezpośredniego zagrożenia militarnego dla Sojuszu, mogą okazać się źródłem innego rodzaju wyzwań, zarówno o charakterze militarnym, jak i powstających na innych płaszczyznach. Konsekwencje chaosu i niestabilności w takich krajach będą bardzo różnorodne i obejmą rozwój aktywności terrorystycznej i przestępczej, wzrost napięć etnicznych i religijnych, ale też ryzyko trudnych do kontrolowania masowych migracji czy degradacji środowiska naturalnego.
13. Stałej uwagi i adekwatnego reagowania Sojuszu wymagają też wyzwania wyłaniające się na płaszczyznach pozamilitarnych, w wymiarze ekologicznym, ekonomicznym czy też społeczno-kulturowym. Zjawiska i procesy tego rodzaju będą bowiem istotnie wpływać na bezpieczeństwo jego członków. Ich konsekwencją może być wybuch nowych konfliktów zbrojnych lub napięć etnicznych czy też rozwój innych zagrożeń, w tym asymetrycznych. Będą one też mogły prowadzić do zmian układu sił w skali globalnej oraz osłabiać zdolności działania NATO i zmniejszać jego potencjał. Takie wielowymiarowe i potencjalnie groźne następstwa będą zapewne pochodną dalszych niekorzystnych zmian klimatu. Poważne problemy mogą też wystąpić na płaszczyźnie energetycznej. Niewykluczone, że będą one wynikać z wyczerpywania się złóż surowców energetycznych i rosnącej rywalizacji w świecie o dostęp do nich. Mogą jednak również wiązać się z groźbą zakłóceń w swobodnym przepływie dostaw surowców energetycznych, także w konsekwencji nadmiernego uzależnienia Sojuszników od niektórych zewnętrznych eksporterów, położonych w szczególnie niestabilnych regionach bądź wykorzystujących swoją pozycję do nacisków politycznych. Niebagatelne znaczenie dla bezpieczeństwa państw Sojuszu może mieć rosnąca płynność globalnych rynków finansowych i gospodarki światowej, której towarzyszy zwiększone ryzyko kryzysów gospodarczych. W dalszej perspektywie reakcji wymagać będą też zapewne następstwa zmian demograficznych w świecie. Mogą one bowiem nie tylko spotęgować niestabilność wielu regionów świata, ale też negatywnie wpłynąć na potencjał i zdolności rozwojowe Sojuszników. I choć negatywne następstwa wszelkiego rodzaju wyzwań pozamilitarnych ujawniać będą się przeważnie dopiero w dalszej przyszłości, to jednak już obecnie wymagają one od Sojuszników podjęcia właściwych działań, uwzględniających występujące między nimi powiązania i współzależności.

CZEŚĆ II

CELE I SPOSÓB DZIAŁANIA SOJUSZU NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA

Cele i zadania Sojuszu

14. Sojusz Północnoatlantycki oraz jego koncepcja strategiczna są odpowiedzią na zmieniające się środowisko bezpieczeństwa oraz współczesne zagrożenia i wyzwania dla bezpieczeństwa jego członków i stabilności międzynarodowej. Dążąc do zmniejszenia znaczenia czynnika militarnego w życiu międzynarodowym, mamy świadomość, że realizacja tego celu jest odległa w czasie i Sojusz pozostaje podstawowym instrumentem zapewniania bezpieczeństwa państwom zachodnim oraz wnoszenia przez nie istotnego wkładu w stabilność i bezpieczeństwo w całej strefie euroatlantyckiej, a także w skali globalnej. Potencjał i strategia NATO odzwierciedlają zarazem naszą ambicję aktywnego i dokonywanego we współpracy z innymi państwami oraz organizacjami kształtowania sprawiedliwego i pokojowego porządku międzynarodowego, zgodnego z wartościami Karty Narodów Zjednoczonych. Koncepcja strategiczna Sojuszu uwzględnia krytyczne wnioski z ostatnich doświadczeń użycia siły dla zapewnienia bezpieczeństwa i realizacji celów polityki.
15. Ideą spajającą Sojusz, z której wynika legitymizacja jego istnienia i działalności, jest pragnienie zapewnienia równego bezpieczeństwa państwom członkowskim oraz ich wspólnym wartościom: podstawowym prawom i wolnościom człowieka, demokracji, praworządności, otwartej gospodarce wolnorynkowej, swobodzie przepływu idei i kontaktów międzyludzkich. Broniąc wartości naszej cywilizacji i wierząc w ich uniwersalne walory, nie zamierzamy nikomu ich narzucać. Zmiany zachodzące na świecie w ostatnich dziesięcioleciach pozwalają nam jednak wierzyć, że coraz więcej ludzi i narodów globu podziela te wartości, co jest źródłem ich rozwoju i ogólnego postępu.
16. Traktat Północnoatlantycki i jego Organizacja stanowią strategiczny fundament łączący Europę i Amerykę Północną. Sojusz jest niezbędnym i niezastąpionym sposobem zapewniania strategicznej obecności Stanów Zjednoczonych w Europie oraz istotną platformą więzi łączącej państwa reprezentujące dwie części tej samej cywilizacji. NATO i jego koncepcja strategiczna organizują ich wspólny wysiłek w sferze obronnej oraz tworzą materialną gwarancję sojuszniczej solidarności i niepodzielności ich bezpieczeństwa. Lojalność wobec Sojuszu i jego państw członkowskich wymaga od nich wszystkich, niezależnie od ich wielkości, zamożności i położenia, silnie zaangażowanych w jego misjach wojskowych lub koncentrujących się na własnej obronie, sprawiedliwego wkładu w podtrzymywanie i rozwój zdolności wojskowych Sojuszu. Wymaga także polityki, która będzie utwierdzać jego spójność wewnętrzną i wiarygodność międzynarodową.
17. Ideały i cele przyświecające wspólnocie państw tworzących NATO będą realizowane w postaci następujących podstawowych zadań:

- a) **Odstraszanie i obrona.** Naczelnym zadaniem Sojuszu pozostaje odstraszanie i obrona przed wszelkimi zagrożeniami skierowanymi przeciw któremukolwiek z Sojuszników, zgodnie z art. 5 i 6 Traktatu Waszyngtońskiego. Zdolność do skutecznego odstraszania potencjalnych agresorów, a w razie potrzeby do obrony ludności, terytorium i interesów państw członkowskich na obszarze traktatowym i w jego najbliższym sąsiedztwie, decyduje o istocie Sojuszu i stanowi fundament pozwalający mu efektywnie wykonywać wszelkie inne zadania i funkcje. Wymaga ona, by Sojusznicy utrzymywali zasoby militarne i pozawojkowe zapewniające zdolność skutecznej obrony interesów bezpieczeństwa wszystkich członków, tak by każdy z nich mógł cieszyć się równie wysokim i satysfakcjonującym go poczuciem bezpieczeństwa.
- b) **Konsultacje i koordynacja.** NATO stanowi główne forum konsultacji między Sojusznikami, prowadzonych w myśl art. 4 Traktatu Waszyngtońskiego i zgodnie z ustalonymi w nim zasadami, we wszystkich sprawach dotyczących ich wspólnych interesów. Obejmuje to dyskusje o wszelkiego rodzaju, także niezwiązanych bezpośrednio z użyciem siły zbrojnej sytuacjach mogących stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa lub pozycji międzynarodowej którejkolwiek z Sojuszników, a także o innych kwestiach wpływających na bezpieczeństwo regionalne lub globalne. Wiąże się to z rolą NATO jako ośrodka koordynacji wysiłków Sojuszników na rzecz bezpieczeństwa, zwłaszcza w obszarze euroatlantyckim.
- c) **Partnerstwo i dialog.** Sojusz pozostaje centralną płaszczyzną szerokiej współpracy i odpowiedzialnego partnerstwa z innymi państwami i organizacjami, zwłaszcza z regionu euroatlantyckiego, prowadzonych w duchu otwartości i wzajemnego zaufania, ale też rzetelności w wykonaniu zaciągniętych zobowiązań. Celem takiego współdziałania jest budowa przejrzystości w stosunkach między Sojuszem a jego partnerami oraz rozwój ich zdolności do współpracy w zapewnianiu bezpieczeństwa obszaru euroatlantyckiego i umacniania stabilności międzynarodowej.
- d) **Reagowanie kryzysowe.** NATO będzie wносить znaczący wkład w budowę międzynarodowej stabilności przez podejmowanie wysiłków z zakresu reagowania kryzysowego. Decydują o tym wola jego członków podejmowania tego rodzaju aktywności, wynikająca ze wspólnych im wszystkim wartości stanowiących fundament Sojuszu, jak i możliwości oferowane przez posiadane przez Sojusz zasoby. Zaangażowanie Sojuszu w reagowanie kryzysowe polegać będzie na prowadzeniu misji stabilizacyjnych różnego typu, zwłaszcza na obszarze euroatlantyckim i w jego najbliższym sąsiedztwie, podejmowanych samodzielnie lub we współpracy z innymi organizacjami. Będzie oznaczało również udział w zapewnianiu bezpieczeństwa na morzach, a także angażowanie się w akcje humanitarne w reakcji na katastrofy naturalne i spowodowane przez człowieka. Stopień i charakter tego rodzaju aktywności musi jednak w pełni uwzględniać konieczność utrzymania przez Sojusz zdolności do wykonywania pozostałych jego zadań, w tym odstraszania i zbiorowej obrony.

Podejście Sojuszu do zagadnień bezpieczeństwa

18. Wydarzenia ostatniej dekady ukazały dobitnie ograniczenia siły militarnej, gdy jest ona stosowana wyłącznie lub bez należytego wsparcia w postaci odpowiedniego zestawu środków pozamilitarnych. Dlatego też NATO, zachowując swój polityczno-wojskowy charakter, przyjmuje podejście całościowe do problemów bezpieczeństwa, lepiej odpowiadające współczesnym zagrożeniom i wyzwaniom. Swe zdolności będzie rozwijać wszechstronnie, równocześnie doskonaląc posiadany potencjał militarny i pozamilitarny oraz umiejętności ich zintegrowanego wykorzystania. Wielowymiarowy, choć skoncentrowany na efektywnych zdolnościach wojskowych rozwój własnych zasobów Sojusz połączy z rozbudową umiejętności współpracy w toku realizowanych operacji, na wszystkich ich etapach, z innymi podmiotami, w tym Organizacją Narodów Zjednoczonych, Unią Europejską i ugrupowaniami regionalnymi. W ramach tej współpracy, w zależności od specyfiki i wymogów operacji oraz woli państw członkowskich, Sojusz będzie zajmował pozycję uczestnika centralnego lub wspomagającego.
19. Wystarczająco duży i o odpowiedniej strukturze potencjał militarny stanowi strategiczny fundament NATO i źródło jego wiarygodności jako gwaranta bezpieczeństwa członków oraz czynnika stabilizującego porządek międzynarodowy. Potencjał wojskowy Sojuszu musi stanowić skuteczny czynnik odstraszający, co wymaga utrzymania odpowiadającego współczesnym i przyszłym wyzwaniom zestawu zdolności nuklearnych i konwencjonalnych. Musi też umożliwiać Sojusznikom należyłą realizację pełnego spektrum misji wynikających z podstawowych zadań NATO, włączając w to skuteczną obronę terytorium i ludności państw członkowskich oraz efektywne działania poza obszarem traktatowym. Oznacza to dalszą modernizację i reorganizację pod kątem współczesnych zagrożeń infrastruktury sojuszniczej na terytorium państw członkowskich oraz stały rozwój zdolności do projekcji siły i działań ekspedycyjnych, w tym zdolności do szybkiego przerzutu odpowiednio licznych, wyposażonych i wyszkolonych jednostek, w ramach obszaru traktatowego i poza nim. Będzie też wymagało rozwoju zróżnicowanych zasobów koniecznych do skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom asymetrycznym, w tym doskonalenia służb wywiadowczych Sojuszników oraz ich współpracy. Czynnikiem istotnie wpływającym na wartości potencjału wojskowego NATO pozostaje umacnianie interoperacyjności sił jego członków, czemu służy odpowiednio zorganizowany system ćwiczeń oraz cyklicznie uaktualniany proces planowania obronnego. Modernizacja zdolności wojskowych Sojuszu nie będzie zakłócać strategicznej stabilności w skali regionalnej i globalnej.
20. Pojawienie się Unii Europejskiej jako istotnego czynnika bezpieczeństwa w strefie euroatlantyckiej przyczyniło się do wzrostu stabilności i umocnienia pokojowych stosunków między państwami tej strefy i poza nią. Sojusz uzyskał w ten sposób wartościowego partnera w jego własnych wysiłkach w tej dziedzinie. Oba ugrupowania podzielają te same wartości, mają podobne wizje porząd-

ku międzynarodowego oraz ambicje i stoją przed podobnymi wyzwaniem dla bezpieczeństwa swych członków. Ze względu na swą naturę, sposób działania oraz interesy bezpieczeństwa NATO i UE powinny ze sobą ściśle współpracować oraz uzupełniać się w swoich wysiłkach na rzecz bezpieczeństwa. Sojusz pozostaje niezastąpionym systemem zbiorowej obrony dla swych członków, Unia Europejska zaś rozwinęła cały szereg pozamilitarnych zdolności, ważnych dla umacniania bezpieczeństwa państw członkowskich i w strefie przylegającej do Europy. Szczególnie cenna jest możliwość używania przez Unię środków dyplomatycznych, gospodarczych, handlowych, finansowych, w sferze pomocy rozwojowej i humanitarnej, które pozwalają jej na szeroką akcję prewencyjną na rzecz stabilności i bezpieczeństwa. Współpraca w dziedzinie wywiadu i służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne zwiększa skuteczność UE i NATO w zwalczaniu zagrożeń asymetrycznych. Bliska współpraca pomiędzy NATO i UE, z zachowaniem ich specyfiki, autonomii i wzajemnej przejrzystości, będzie stanowić wartość dodaną w polityce bezpieczeństwa państw członkowskich obu organizacji.

21. Do swego cywilnego potencjału służącego umacnianiu bezpieczeństwa UE dodała w ostatniej dekadzie znaczące zdolności militarne, umożliwiające podejmowanie operacji reagowania kryzysowego poza jej granicami. Zdolności i ambicje UE w tym zakresie stale rosną, co jednak nie wpływa negatywnie na spójność NATO i jedność wspólnoty transatlantyckiej. Przeciwnie, dzięki Wspólnej Polityce Bezpieczeństwa i Obrony (CSDP) UE mogła zdjąć z Sojuszu odpowiedzialność za niektóre misje na Bałkanach. Jednocześnie niekiedy pojawiały problemy praktyczne utrudniające współpracę pomiędzy NATO a CSDP. Sojusz po jednej stronie oraz, po zmianach wprowadzonych przez Traktat Lizboński, CSDP po drugiej muszą dążyć do wytworzenia strategicznej więzi pomiędzy nimi w sferze operacji *out of area*. Ich współpraca musi obejmować zwiększanie poziomu interoperacyjności, procedury planowania i struktury dowodzenia, programy rozwoju i zakupu nowych systemów broni, możliwość niezakłóconego i wspólnie uzgodnionego korzystania przez CSDP z europejskich zasobów NATO, zbliżanie ich kultury strategicznej. W regionach i sytuacjach, w których operacje reagowania kryzysowego UE mają większe szanse powodzenia, powinny się one cieszyć politycznym i logistycznym wsparciem NATO. Konieczność racjonalizacji wydatków na cele obronne powinna być dodatkowym czynnikiem skłaniającym UE i NATO do współdziałania, co pozwoli uniknąć duplikowania zasobów i inicjatyw w zakresie reagowania kryzysowego.

Partnerzy

22. Otwartość na współpracę, dialog i partnerstwo z państwami i organizacjami spoza Sojuszu pozostaje kluczowym elementem podejścia NATO do problemów bezpieczeństwa. Tego rodzaju więzi Sojusz uznaje za ważny czynnik umacniający bezpieczeństwo i stabilność zarówno w strefie euroatlantyckiej, jak i w wymiarze globalnym. Wyrazem dążeń NATO i rezultatem jego współ-

nych wysiłków z partnerami zewnętrznymi jest rozbudowany system powiązań instytucjonalnych, tworzonych i stopniowo, ale stale doskonalonych przez cały okres pozimnowojenny, w celu ich jak najpełniejszej adaptacji do potrzeb oraz specyfiki uczestników. Na system ten składa się sieć więzi partnerskich z państwami regionu euroatlantyckiego, a także inicjatywy skierowane przede wszystkim do krajów spoza tego regionu, rozwijane intensywnie zwłaszcza w ostatniej dekadzie. Wolą NATO pozostaje umocnienie tych powiązań, również stanowiących solidny fundament dla pełniejszego wdrożenia podejścia całościowego w aktywności Sojuszu.

23. Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) i mechanizm Partnerstwa dla Pokoju (PdP) pozostają, jako instytucje o najdłuższej tradycji i znaczących dokonaniach, głównym forum prowadzenia przez Sojusz współpracy z jego partnerami ze strefy euroatlantyckiej. Od chwili utworzenia EAPC wraz z siecią indywidualnych powiązań powstałych dzięki formule PdP stanowiła efektywny instrument szerokiego dialogu i konsultacji z partnerami, mechanizm służący zwiększaniu przejrzystości we wzajemnych relacjach, a także solidną podstawę rozwoju praktycznej współpracy operacyjnej, politycznej i naukowej. Zmieniające się realia międzynarodowe oraz ewoluujące wraz z realizacją niektórych z nich cele współpracy z partnerami wymagają jednak racjonalizacji zadań i struktur organizacyjnych. NATO dążyć będzie przy tym do dalszej indywidualizacji współpracy z poszczególnymi partnerami, by możliwie najlepiej dopasować ją do ich specyfiki, potrzeb i możliwości. Warunkiem tego będzie jednak zachowanie w pełni podstawowych standardów kierujących dotąd współdziałaniem w ramach EAPC i PdP oraz poszanowanie dla fundamentalnych wartości, których Sojusz jest wyrazicielem. Równocześnie NATO podtrzymuje swe zobowiązanie do konsultacji, gdyby którykolwiek z aktywnych uczestników Partnerstwa dostrzegł jakiegokolwiek bezpośrednie zagrożenie dla nienaruszalności swego terytorium, niezależności politycznej czy bezpieczeństwa.
24. Rosja jest dla NATO partnerem o wyjątkowym znaczeniu, z którym współpraca ma istotne znaczenie dla bezpieczeństwa w strefie euroatlantyckiej i duży wpływ na stabilność globalną. Dotychczas współpraca ta przyniosła wiele osiągnięć, zwiększając przejrzystość we wzajemnych relacjach oraz prowadząc do rozwoju szeregu praktycznych inicjatyw. Zarazem jednak w stosunkach między NATO a Rosją utrzymuje się, a okresowo wręcz narasta, znaczący poziom nieufności, utrudniający pełne wykorzystanie potencjału tej współpracy. NATO nie postrzega Rosji jako przeciwnika. Stara się też możliwie najpełniej zrozumieć jej interesy i obawy. Dlatego za nieuzasadnione uważa obecne w Rosji tendencje niechętnie NATO i uznające Sojusz za źródło zagrożenia, prowadzące do ambiwalencji w sprawach dalszego rozwoju współpracy. Niepokój Sojuszników budzą też zachowania Rosji wobec części jej sąsiadów, świadczące o braku poszanowania dla ich interesów, nacisk na rozwój twardych składników potęgi państwa oraz postępująca niechęć wobec demokratycznych standardów. Sojusz nie bagatelizuje tych niepokojących tendencji ani nie ignoruje

istniejących między nim a Rosją różnic w szeregu istotnych dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego i globalnego kwestii. Uznaje jednak, że nie mogą one stanowić nieusuwalnej przeszkody w rozwoju współpracy, o ile będzie się ona odbywała z poszanowaniem podstawowych wartości wspólnych wszystkim państwom europejskim oraz zasad wypracowanych wraz z Rosją w dokumentach określających instytucjonalne ramy ich stosunków, a także z należyтым uwzględnieniem interesów pozostałych państw strefy euroatlantyckiej. Wyraża zarazem nadzieję, iż jego zgodna z tymi wymogami współpraca z Rosją, przebiegająca przy zachowaniu obecnych struktur, takich jak Rada NATO–Rosja, oraz przy pełniejszym wykorzystaniu ich potencjału, będzie przyczyniać się do stopniowego, ale konsekwentnego zbliżenia między jej uczestnikami, prowadzącego do umocnienia bezpieczeństwa w strefie euroatlantyckiej oraz w wymiarze globalnym.

25. Ukraina niezmiennie pozostaje dla Sojuszu szczególnie bliskim partnerem. Dotychczasowa współpraca doprowadziła do powstania między Sojuszem a Ukrainą wyjątkowej więzi, której wyrazem jest Karta o szczególnym partnerstwie i Komisja NATO–Ukraina, a rezultatem znaczące postępy reform sektora bezpieczeństwa Ukrainy, zacieśnianie kontaktów politycznych między Ukrainą a Sojuszem i Sojusznikami oraz rozwój praktycznej współpracy operacyjnej i naukowo-technicznej. NATO docenia znaczący wkład Ukrainy w operacje stabilizacyjne i pokojowe. Oczekuje jednak, że wciąż nie w pełni wykorzystany potencjał jego współpracy z Ukrainą będzie się w przyszłości stale rozwijał. Wymaga to jednak od wszystkich uczestników współpracy odpowiedniej woli działania, zaangażowania i determinacji. NATO szanuje suwerenne prawo Ukrainy decydowania o celach i kierunkach jej polityki bezpieczeństwa, żywiąc nadzieję, iż będzie ona dążyła do dalszego i obustronnie korzystnego zacieśnienia przez to państwo jego więzi z Sojuszem.
26. Kraje bałkańskie oraz pozostałe państwa Europy Wschodniej, w tym Gruzja i inne państwa kaukaskie, pozostają bliskimi partnerami Sojuszu. NATO docenia ich dokonania i determinację w reformach wewnętrznych oraz postępy w rozwiązywaniu złożonych problemów i konfliktów wewnętrznych i przełamywaniu trudnego dziedzictwa przeszłości. Uznaje, że jego ścisła współpraca z tymi państwami znacząco wzmacnia stabilność strefy euroatlantyckiej oraz istotnie poszerza możliwości działania Sojuszu. Będzie kontynuować rozwój wszechstronnej współpracy z tymi państwami i przychylnie odnosi się do kroków podejmowanych przez część z nich, by pogłębić więzi z NATO. Sojusz dostrzega możliwość przystąpienia niektórych z tych krajów, zwłaszcza korzystających już z Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP), do NATO już w nieodległej przyszłości, pod warunkiem ich pełnej gotowości do członkostwa. Stanowiłoby to ważny krok w stronę Europy całej, wolnej i zjednoczonej.
27. Sojusz jest żywotnie zainteresowany rozwojem kontaktów z wykazującymi podobne zainteresowanie państwami i organizacjami spoza strefy euroatlantyckiej. Celem takiej współpracy jest wzmocnienie skuteczności społeczności międzynarodowej na rzecz stabilności globalnej, także przez rozwój w duchu podej-

ścia całościowego zdolności NATO do reagowania kryzysowego poza obszarem traktatowym. Sojusz dąży do nadania współpracy z państwami spoza strefy euroatlantyckiej pragmatycznego charakteru, unikając jej nadmiernej instytucjonalizacji, ale przy zapewnieniu zgodności jej przebiegu z leżącymi u jego podstaw wartościami oraz istniejącymi regulacjami prawnomiędzynarodowymi. Będzie ją prowadził z pełnym poszanowaniem ducha, celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych. W tym duchu Sojusz będzie rozwijać współpracę z państwami z innych regionów świata, zwłaszcza tymi, które już dziś aktywnie włączają się w jego działania w zakresie reagowania kryzysowego lub które taką wolę wyrażą w przyszłości. Będzie też zmierzał do rozwoju w tym kierunku kontaktów z uczestnikami Dialogu Śródziemnomorskiego i Sтамбульskieй Inicjatywy Współpracy.

28. Sojusz, zgodnie z artykułem 10 Traktatu Waszyngtońskiego, pozostaje otwarty na nowych członków. Każde rozszerzenie Sojuszu musi przyczyniać się do rozwoju potencjału NATO i realizacji jego celów strategicznych i politycznych, zwiększać jego zdolność do efektywnego działania, a także umacniać bezpieczeństwo w obszarze euroatlantyckim i służyć stabilności międzynarodowej. Zaproszenie do członkostwa Sojusz będzie kierował do krajów odpowiednio przygotowanych do pełnienia obowiązków sojuszniczych oraz jednoznacznie wyrażających wolę takiego uczestnictwa. Zarazem członkostwo żadnego z państw europejskich spełniających wymagania Traktatu nie zostanie wykluczone *a priori*.

Nowe zadania

29. NATO jest gotowe prowadzić operacje reagowania kryzysowego i wspierania pokoju, w zgodzie z artykułem 7 Traktatu Waszyngtońskiego i właściwymi postanowieniami KNZ. Decyzję o rozpoczęciu takich misji podejmie z poszanowaniem prawa międzynarodowego oraz zgodnie z własnymi procedurami, rozpatrując każdy przypadek oddzielnie, biorąc pod uwagę posiadane zasoby i rzetelnie oceniając możliwości sukcesu operacji. Uwzględni wówczas należycie interesy wszystkich swoich członków, jak i Sojuszu jako całości, a także weźmie pod uwagę stanowiska i potrzeby innych partnerów, zwłaszcza z regionu rozmieszczenia misji. Misje reagowania kryzysowego Sojuszu mogą, zależnie od konkretnych okoliczności, być podjęte w każdej fazie kryzysu, zarówno w celu zapobieżenia jego wybuchowi, jak i szybkiego powstrzymania eskalacji walk oraz stabilizacji sytuacji po ich częściowym lub całkowitym zakończeniu. W swej aktywności w zakresie reagowania kryzysowego Sojusz będzie koncentrować się na strefie euroatlantyckiej i jej najbliższym sąsiedztwie, działania w innych regionach podejmując jedynie w najbardziej uzasadnionych przypadkach. Wszelkie działania z zakresu reagowania kryzysowego lub wspierania pokoju Sojusz będzie prowadził jedynie przez okres niezbędny do realizacji celów, dla których je podjęto.

30. Istotną funkcją Sojuszu są też zadania związane ze zwalczaniem zagrożeń asymetrycznych, w tym terroryzmu, zorganizowanej przestępczości i piractwa. Sojusz swą aktywność w tym względzie postrzega zarówno jako wkład w zapewnianie bezpieczeństwa państw członkowskich, jak i w budowę stabilności międzynarodowej. Skuteczne prowadzenie tego rodzaju operacji wymaga odpowiednio wyspecjalizowanych zasobów, nierzadko odmiennych od zdolności potrzebnych do wykonywania tradycyjnych zadań Sojuszu. Szczególną wagę NATO przywiązuje do rozwoju w tym zakresie efektywnej współpracy wywiadowczej oraz potencjału sił specjalnych. Sojusz decyduje o podjęciu tego rodzaju misji samodzielnie, biorąc pod uwagę zarówno interesy swoich członków, charakter i wielkość dostępnych środków oraz skalę swojego zaangażowania w inne działania, jak i obowiązujące regulacje prawnomiędzynarodowe. Uwzględnia także kompetencje oraz stanowiska innych organizacji i państw.
31. Operacje reagowania kryzysowego, wspierania pokoju, zwalczania zagrożeń asymetrycznych oraz wszelkie inne misje określone przez Radę Północnoatlantycką Sojusz będzie prowadził w duchu podejścia całościowego i podstawowych zasad koncepcji odpowiedzialności za ochronę. Będzie w ich trakcie wykazywał należyte poszanowanie dla odmienności kulturowych, religijnych i cywilizacyjnych, a także norm prawa międzynarodowego, w tym międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych. Nie będzie przy tym narzucać statusu politycznego, formy rządów ani porządku ekonomicznego wbrew woli mieszkańców terytorium objętego prowadzoną operacją. Pozostanie w ich toku stale otwarty na współpracę z innymi organizacjami i państwami, mającą na celu podniesienie efektywności tych operacji oraz jak najszybszą i najpełniejszą realizację ich celów.
32. Sojusz niezmiennie uznaje wsparcie dla kontroli zbrojeń i rozbrojenia za fundamentalny element swojego podejścia do współczesnych zagrożeń i wyzwań bezpieczeństwa. Jego dbałość o zachowanie należytych zdolności obronnych nie będzie w żadnej mierze przyczyniać się do nieuzasadnionego wzrostu nakładów na cele wojskowe. Sojusz będzie dążył do utrzymania zdolności do efektywnej realizacji pełnego spektrum swoich zadań, w tym skutecznej kolektywnej obrony, przy możliwie najniższej wielkości i poziomie gotowości sił. NATO konsekwentnie uznaje wysoką wartość zawartych dotąd porozumień o kontroli zbrojeń i rozbrojeniu, zarówno w dziedzinie broni konwencjonalnej, jak i środków niekonwencjonalnych. Opowiada się w pełni za respektowaniem ducha postanowień Traktatu o siłach konwencjonalnych w Europie (CFE), niezmiennie widząc w tym porozumieniu fundament bezpieczeństwa w obszarze euroatlantycznym. Sojusz będzie też poszukiwał – samodzielnie i we współpracy z partnerami zewnętrznymi – możliwości nowych inicjatyw w dziedzinie kontroli zbrojeń i rozbrojenia, zarówno w wymiarze regionalnym, jak i globalnym.
33. NATO szczególną wagę przykładła do kwestii przeciwdziałania i zwalczania proliferacji broni masowego rażenia, zwłaszcza broni jądrowej, a także środków jej przenoszenia, w tym pocisków raketowych, oraz technologii potrzeb-

nej do ich produkcji. Dlatego opowiada się za umocnieniem Traktatu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, szanując rangę jego wszystkich trzech filarów. Dostrzegając konieczność rozwoju zdolności struktur międzynarodowych, w tym Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (IAEA), do weryfikacji i egzekwowania przestrzegania zobowiązań państw w sferze nieprolifracji, Sojusznicy będą aktywnie uczestniczyć – indywidualnie lub zbiorowo – w służących temu celowi działaniach. Wspierają też rozwój nowych instrumentów w tym względzie, takich jak *Proliferation Security Initiative*, w które Sojusz jako całość będzie, w razie potrzeby i zgodnie z wolą wszystkich członków, się angażował. Sojusznicy zamierzają również aktywnie umacniać pozostałe reżimy międzynarodowe dotyczące niekonwencjonalnych środków rażenia. Będą też stale doskonalić swoje zdolności ochrony materiałów mogących stanowić niekonwencjonalny środek rażenia oraz środków ich przenoszenia celem zapobieżenia uzyskaniu tego rodzaju narzędzi przez podmioty pozapaństwowe.

34. Wydarzenia ostatnich lat dowiodły szybkiego wzrostu znaczenia teleinformatycznego wymiaru bezpieczeństwa państw członkowskich NATO, zwłaszcza w kontekście funkcjonowania infrastruktury krytycznej. Uwzględniając, iż główną odpowiedzialność za utrzymanie bezpieczeństwa teleinformatycznego ponoszą struktury państwowe oraz podmioty prywatne zaangażowane w rozwój technologii informatycznych i związanego z nimi rynku, NATO będzie przede wszystkim wszechstronnie wspierać budowę odpowiednich zdolności na szczeblu narodowym i w drodze współpracy publiczno-prywatnej. NATO rozwinie też wspólne zdolności sojusznicze w tym zakresie, rozbudowując odpowiednie zasoby techniczne i eksperckie Sojuszu oraz uwzględniając w należytej mierze zagadnienia teleinformatycznego wymiaru bezpieczeństwa w programach szkoleń i ćwiczeń oraz procesach planowania.
35. Zapewnienie bezpiecznych dostaw surowców energetycznych jest obecnie istotnym wyzwaniem dla państw NATO. Za doskonalenie mechanizmów zapewniania bezpieczeństwa energetycznego Sojuszników odpowiedzialne są przede wszystkim struktury państwowe oraz odpowiednie międzynarodowe instytucje, jak UE i Międzynarodowa Agencja Energetyczna (IEA). NATO będzie wspierać państwa członkowskie w tym zakresie jako forum konsultacji, wymiany informacji i doświadczeń, wykorzystując do tego istniejące struktury oraz mechanizm spotkań eksperckich w ramach Forum w dziedzinie Bezpieczeństwa Energetycznego i Technologii. Sojusz będzie też rozwijał zdolności zapewniania fizycznego bezpieczeństwa infrastruktury energetycznej i szlaków transportu w głównych rejonach produkcji i tranzytu surowców energetycznych, by zapobiegać ewentualnym zakłóceniom swobody ich dostaw, zwłaszcza powstającym w wyniku konfliktów zbrojnych, blokad morskich, aktów terroryzmu i piractwa oraz mającym poważne następstwa dla stabilności państw członkowskich.
36. W wypadku gdyby którykolwiek z członków stał się przedmiotem zmasowanego ataku cybernetycznego lub też doświadczył długotrwałego ograniczenia albo przerwania dostaw surowców energetycznych, co powodowałoby istotne utrud-

nienia w jego funkcjonowaniu, Sojusznicy podejmą solidarną akcję w celu jak najszybszego zneutralizowania skutków takich wydarzeń. Dodatkowo w razie uzasadnionego przypuszczenia, iż są one rezultatem celowego działania podmiotu zewnętrznego, a zwłaszcza innego państwa, kraje członkowskie przeprowadzą niezwłoczne konsultacje w celu ustalenia dalszych działań, w tym posunięć wobec prawdopodobnego sprawcy.

37. Wielką wartością dla NATO, sojuszu państw demokratycznych, pozostaje poparcie ze strony obywateli państw członkowskich. Ich zrozumienie celów i działań Sojuszu jest źródłem jego siły i warunkiem wiarygodności międzynarodowej. Dlatego też Sojusz oraz jego członkowie zapewnią obywatelom państw członkowskich pełną, rzeczową, aktualną i przystępną informację o działaniach i celach NATO. Podobną informację NATO będzie udostępniać zainteresowanym kręgom międzynarodowej opinii publicznej.

CZĘŚĆ III WOJSKOWY WYMIAR SOJUSZU

Założenia strategii Sojuszu

38. Bezpieczeństwo Sojuszu jest niepodzielne. Solidarność sojusznicza i strategiczna – jedność – pozostają fundamentem dla wszystkich misji Sojuszu. Gwarantem skuteczności i strategicznej swobody działania są siły zbrojne Sojuszu. Sojusz utrzymywał będzie zdolności wojskowe do wykonywania pełnego zakresu swoich misji. Połączone siły Sojuszu muszą być w stanie odstraszyć każdego potencjalnego agresora i pozostawać zdolne do szybkiej i zdecydowanej odpowiedzi na sytuacje, o których stanowi artykuł 5 Traktatu Waszyngtońskiego, a w razie ataku możliwie wcześniej skutecznie go powstrzymać, zapewniając polityczną niezależność i terytorialną integralność wszystkich swoich członków. Siły zbrojne muszą być ponadto przygotowane do uczestniczenia w zapobieganiu kryzysom, we wczesnym reagowaniu na pojawiające się kryzysy, a także do prowadzenia operacji reagowania kryzysowego spoza artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Siły zbrojne NATO odgrywają istotną rolę w dziele porozumienia i współpracy z krajami partnerskimi i innymi, szczególnie w przygotowaniach do uczestnictwa we wspólnych operacjach. Uczestniczą w działaniach Sojuszu na rzecz zapobiegania proliferacji broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia; na rzecz walki z terroryzmem, piractwem, przestępczością zorganizowaną oraz innymi zagrożeniami bezpieczeństwa.
39. Sojusznicza zasada wspólnego wysiłku na rzecz obrony wyraża się w praktycznych przedsięwzięciach. Kluczową rolę odgrywają: wspólne planowanie sił, planowanie operacyjne w połączeniu z planowaniem na wypadek sytuacji szczególnych i kryzysowych (*contingency planning*), planowanie wydatków; formacje wielonarodowe, system dowodzenia, zintegrowany system obrony powietrznej, rozmieszczenie i stacjonowanie wojsk poza własnym terytorium; wspólne doktryny, standardy i procedury; infrastruktura, a także cy-

kliczne wspólne ćwiczenia. Trwała i znacząca obecność wojskowa Stanów Zjednoczonych w Europie pozostaje kluczowym elementem bezpieczeństwa Sojuszu oraz czynnikiem umacniającym więzi transatlantyczne i sojuszniczą solidarność.

40. By chronić pokój i zapobiec wojnie oraz innym formom przymusu zbrojnego, Sojusz zachowa w Europie i Ameryce Północnej odpowiedni zestaw środków konwencjonalnych oraz nuklearnych, utrzymywany na możliwie najniższym poziomie wystarczającym do skutecznej obrony wszystkich państw członkowskich. Uwzględniając różnicowanie zagrożeń, będzie dysponował siłami konwencjonalnymi nieodzownymi do skutecznego odstraszenia oraz zapewnienia szerokiej gamy możliwości reakcji. W pełni skuteczne odstraszenie jednak zapewni posiadanie broni nuklearnej, powodującej, iż dla potencjalnych agresorów ewentualny atak na członka Sojuszu staje się nieopłacalny.

Misje sił zbrojnych Sojuszu

41. Podstawową misją sił zbrojnych Sojuszu jest obrona pokoju i zagwarantowanie terytorialnej integralności, politycznej niezależności i bezpieczeństwa państw członkowskich. Siły Sojuszu mają w czasie pokoju w pierwszym rzędzie skutecznie odstraszać oraz chronić własne terytorium, a w wypadku konfliktu powstrzymać przeciwnika, przywrócić terytorialną integralność Sojuszu i zmusić przeciwnika do wycofania się oraz odstąpienia od swoich zamiarów.
42. Ważnym zadaniem Sojuszu i jego sił zbrojnych jest powstrzymywanie zagrożeń i reagowanie na nie. W wypadku kryzysu zagrażającego stabilności międzynarodowej, zwłaszcza na obszarze euroatlantyckim, oraz bezpieczeństwu członków Sojuszu siły zbrojne mogą być użyte w operacjach reagowania kryzysowego o zróżnicowanych skali, zakresie i charakterze. Mogą też być wezwane do uczestnictwa w działaniach humanitarnych oraz przedsięwzięciach na rzecz pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego; do przeprowadzenia operacji wspierających inne organizacje; do uzupełniania i wspierania działań politycznych.
43. Siły zbrojne mają mieć wkład w promowanie stabilności w obszarze euroatlantyckim poprzez udział w kontaktach wojskowych, wspólnych działaniach z partnerami spoza NATO. Będą uczestniczyć w działaniach na rzecz budowy środków zaufania. Główne obszary konsultacji i współpracy powinny obejmować: szkolenia, ćwiczenia, interoperacyjność, stosunki cywilno-wojskowe; koncepcje, doktryny, planowanie obronne, planowanie operacyjne, zarządzanie kryzysowe; zagadnienia proliferacji, terroryzmu, zagrożeń asymetrycznych oraz udział w operacjach.

Wytyczne dla sił zbrojnych

44. Założenia nowej strategii oraz sposoby jej realizacji, specyficzne wymogi związane ze zróżnicowanym rodzajem operacji, do których prowadzenia Sojusz musi być przygotowany, jak również zmieniające się środowisko bezpieczeń-

stwa, wymuszają konieczność kontynuowania procesu transformacji sił zbrojnych. Zdolność dostosowania się do zmieniających się warunków otoczenia pozostaje kluczem do sukcesu Sojuszu. Organizacja sił zbrojnych, ich skład budowany na różnorodnych narodowych strukturach obronnych, będzie odpowiadać niniejszym wytycznym.

45. Rozmiar, stopień gotowości, dostępność oraz rozmieszczenie sił zbrojnych Sojuszu będzie odpowiadać zobowiązaniom do wspólnej obrony, a także do prowadzenia operacji reagowania kryzysowego, czasami w trybie natychmiastowym, w oddaleniu od własnych baz, w tym na obszarach spoza terytorium Sojuszu. Wojska Sojuszu muszą mieć odpowiednią siłę i zdolności do skutecznego odstraszenia oraz odparcia wszelkiego rodzaju ataków na któregokolwiek z członków NATO. Jednocześnie muszą posiadać odpowiednie zdolności do prowadzenia operacji spoza artykułu 5. Dla obu kategorii zadań Sojusz potrzebuje wojsk nowoczesnych, mobilnych, zintegrowanych. Muszą zachowywać należytą interoperacyjność, posiadać wspólne doktryny, być wyposażone w odpowiednie uzbrojenie i sprzęt bojowy. Muszą zachowywać gotowość odpowiadającą sytuacji strategicznej i także zdolność do przemieszczania; być w stanie pokonać przeciwnika w ramach różnorodnych, złożonych, połączonych i wspólnych operacji, w których mogą też uczestniczyć kraje nienależące do Sojuszu. Skład sił zbrojnych będzie odpowiadać postanowieniom właściwych porozumień w dziedzinie kontroli zbrojeń i rozbrojenia.
46. Oznacza to, że:
 - a) całkowita liczebność sił zbrojnych utrzymywana będzie na najniższym poziomie zgodnym z potrzebami obrony wspólnej i innymi misjami Sojuszu. Równocześnie siły będą utrzymywane w odpowiednich stopniach gotowości;
 - b) rozmieszczenie wojsk w czasie pokoju ma zapewnić odpowiednią obecność wojskową na całym terytorium NATO. Zostaną uwzględnione geostrategiczne i regionalne uwarunkowania wewnątrz Sojuszu, umożliwiające natychmiastową reakcję wojskową w przypadku destabilizacji w pobliżu jego granic;
 - c) system dowodzenia ma zapewnić kierowanie każdego rodzaju operacją. Istotniejsze znaczenie należy przypisać zwiększeniu autonomii, operacyjności, mobilności dowództw NATO;
 - d) do każdego rodzaju operacji wymagane będą podstawowe zdolności – zdolności bojowe, mobilność i zdolność do przerzutu wojsk; zdolności do przetrwania, rotacji jednostek, zabezpieczenia logistycznego; zdolności w zakresie dowodzenia, łączności, rozpoznania, wczesnego ostrzegania. Dla powodzenia operacji wielonarodowych kluczowe znaczenie ma interoperacyjność;
 - e) wojskowo znacząca część sił zbrojnych będzie stale gotowa do szybkiej reakcji na szerokie spektrum sytuacji, w tym na atak bez ostrzeżenia na członka Sojuszu. Część sił powinna być utrzymywana w gotowości do podtrzymania przedłużających się operacji, w tym wymiany uczestniczących

- w nich jednostek. Struktury sił zbrojnych oraz procedury powinny być dostosowywane odpowiednio do potrzeb elastycznej reakcji na szerokie spektrum możliwych sytuacji;
- f) Sojusz musi być w stanie rozbudować swoje siły przez mobilizację i uruchomienie rezerw;
 - g) Sojusz ma posiadać możliwość istotnego i szybkiego podniesienia gotowości i zdolności sił wojskowych na peryferiach. Zdolności do wzmocnienia tych obszarów mają znaczenie kluczowe. Wymaga to rozwoju zarówno możliwości szybkiego przerzutu sił w ramach obszaru traktatowego, jak i zdolności państw położonych przy granicach obszaru traktatowego do przyjęcia wzmocnienia i wsparcia ze strony pozostałych Sojuszników, także przez rozbudowę istniejącej w nich infrastruktury oraz odpowiedni program szkoleń i ćwiczeń;
 - h) działania obejmujące reakcje na zróżnicowane sytuacje kryzysowe, w tym zwłaszcza na bezpośrednie zagrożenia dla ludności i terytorium państw członkowskich, będą stanowić treść systematycznie uaktualnianych planów oraz regularnie odbywanych ćwiczeń;
 - i) system obrony Sojuszu będzie posiadać zdolność reakcji na zagrożenia związane z terroryzmem, proliferacją BMR, atakami w cyberprzestrzeni oraz zdolności do właściwej reakcji na inne pojawiające się zagrożenia.

Charakterystyka sił konwencjonalnych

- 47. Wiarygodna zdolność do prowadzenia wszystkich operacji będzie stanowić zasadniczy walor sił konwencjonalnych Sojuszu. Przekłada się to na odpowiednią strukturę sił zbrojnych, jakość personelu i wyposażenia; odpowiednią gotowość i dostępność; szkolenie i ćwiczenia; rozmieszczenie, a także systemy mobilizacyjne. Zasadnicze znaczenie ma utrzymanie równowagi w zdolnościach do operacji w ramach obrony zbiorowej oraz operacji reagowania kryzysowego spoza artykułu 5, zapewniające należyty i satysfakcjonujący wszystkich sojuszników poziom gotowości do obrony ich terytorium i ludności. Równie istotne jest zachowanie właściwych w kontekście hierarchii zadań Sojuszu proporcji między siłami pozostającymi w różnych stopniach gotowości oraz między stacjonującymi na obszarze traktatowym i zdolnymi do przerzutu lub uczestniczącymi w operacjach *out of area*.
- 48. Skład i struktura sił Sojuszu odzwierciedla wielonarodowy i połączony charakter jego misji. Podstawowe zadania w czasie pokoju obejmują kontrolę, ochronę i obronę obszarów lądowych, morskich oraz przestrzeni powietrznej. Obejmują też dozorowanie (*surveillance*), rozpoznanie, walkę radioelektroniczną, transport strategiczny. Realizacji zadań służy dostosowywana do zmieniających się warunków infrastruktura. Szczególne znaczenie nadaje się rozwojowi efektywnego systemu obrony przeciwrakietowej.
- 49. Strategia Sojuszu nie zakłada prowadzenia działań z użyciem broni chemicznej i biologicznej. NATO w pełni popiera też wszelkie funkcjonujące obecnie mię-

- dzynarodowe reżimy rozbrojeniowe i kontroli zbrojeń w tym zakresie oraz opowiada się za ich umocnieniem i rozwojem. Jednakże uznaje za konieczne utrzymanie niezbędnych do skutecznej obrony w razie ewentualnego ataku zasobów środków obrony przeciwhemicznej i przeciwbiologicznej, także ze względu na groźbę użycia chemicznych lub biologicznych środków rażenia przez podmioty pozapaństwowe.
50. Zdolność sił zbrojnych Sojuszu do efektywnej współpracy z otoczeniem cywilnym, zarówno w państwach członkowskich, jak i w miejscu rozmieszczenia w wypadku działań poza obszarem traktatowym, ma współcześnie fundamentalne znaczenie dla powodzenia jego operacji. Zgodnie z całościowym podejściem NATO do bezpieczeństwa, siły zbrojne Sojuszników będą utrzymywać na możliwie najwyższym poziomie i stale rozwijać zdolności swych wojsk do koordynacji i integracji podejmowanych działań z aktywnością właściwych podmiotów cywilnych, w tym organizacji i agencji międzynarodowych, instytucji rządowych oraz struktur pozarządowych. Współpraca taka, rozwijana na wielu szczeblach, poczynawszy od możliwie najniższego, służyć będzie maksymalizacji efektywności prowadzonych przez Sojusz operacji i optymalizacji wykorzystania jego zasobów.
 51. W prowadzonych operacjach Sojusz w coraz większym stopniu opierać się będzie na jednostkach wielonarodowych. Jednostki te, zdolne do wykonywania szerokiego zakresu zadań, demonstrować jednocześnie zdecydowanie Sojuszu na rzecz wspólnej obrony, wzmacniają spójność Sojuszu oraz umacniają więzi transatlantyckie. Szczególne miejsce wśród formacji wielonarodowych zajmują, jako zasoby o najwyższym poziomie gotowości, interoperacyjności, wyszkolenia i wyposażenia, Siły Odpowiedzi NATO. Pełnią one ważną funkcję katalizatora procesów transformacyjnych w Sojuszu. Oprócz ich podstawowej funkcji w kontekście art. 5 TW, czyli instrumentu solidarnej reakcji i wzmocnienia w wypadku różnorodnych zagrożeń bezpośrednio dla terytorium i ludności państw członkowskich oraz ich interesów w najbliższym sąsiedztwie Sojuszu, będzie rozwijana zdolność Sił Odpowiedzi do natychmiastowego działania w razie kryzysu poza obszarem traktatowym. Będzie to wymagać należytej adaptacji planów operacyjnych i ewentualnościowych Sojuszu oraz ich cyklicznej aktualizacji, a także odpowiedniego przystosowania programów szkoleniowych i treningowych Sił Odpowiedzi, w tym organizacji regularnych ćwiczeń na terytorium państw sojusznicznych, zwłaszcza położonych przy granicach obszaru traktatowego.

Charakterystyka sił nuklearnych

52. W wyniku zmian sytuacji bezpieczeństwa zarówno w strefie euroatlantyckiej, jak i w wymiarze globalnym, a także dzięki rozwojowi środków dyplomatycznego i politycznego oddziaływania Sojuszu oraz przekształceniom jego sił konwencjonalnych, znaczenie elementu nuklearnego w jego potencjale militarnym w ujęciu całościowym się zmniejszyło. Okoliczności, w których Sojusznicy

mogliby rozważać użycie broni nuklearnej, są bardzo odległe, a potencjał nuklearny NATO nie jest dziś wymierzony przeciwko jakiemukolwiek państwu. Zarazem jednak skuteczne odstraszenie od ewentualnej agresji wciąż wymagać będzie od NATO zachowania, obok odpowiednich zdolności konwencjonalnych, właściwego potencjału nuklearnego. Potencjał ten będzie utrzymywany na najniższym poziomie wystarczającym do skutecznego pełnienia funkcji odstraszałającej, czyli pozwalającym zachować pokój i zapobiec szantażowi polityczno-militarnemu ze strony innego państwa przez utrzymanie potencjalnego agresora w niepewności co do charakteru reakcji Sojuszu na jego agresję zbrojną oraz ukazanie nieracjonalności i bezcelowości jakiegokolwiek ataku na państwa sojusznicze.

53. Głównym składnikiem potencjału nuklearnego NATO pozostaną strategiczne siły nuklearne Stanów Zjednoczonych. Również niezależne siły nuklearne Francji i Wielkiej Brytanii, oprócz pełnienia funkcji narodowego środka odstraszenia, przyczyniają się do generalnej zdolności odstraszenia i bezpieczeństwa Sojuszu. Uznając jednak, iż w obecnej sytuacji międzynarodowej wystarczający poziom wiarygodności odstraszenia nuklearnego zapewnić powinny posiadane przez państwa członkowskie strategiczne siły nuklearne, a także biorąc pod uwagę ograniczoną wartość operacyjną substrategicznym (taktycznym) środków nuklearnych w dyspozycji Sojuszu, NATO podejmie kroki w celu stopniowej redukcji tego rodzaju broni rozmieszczonej w Europie. Ostatecznie działania te powinny doprowadzić do całkowitego wycofania substrategicznym (taktycznym) ładunków nuklearnych z kontynentu europejskiego, pod warunkiem zachowania stabilności ładu polityczno-wojskowego w strefie euroatlantyckiej.
54. Uwzględniając w pełni narodowy charakter sił nuklearnych pozostających w dyspozycji członków Sojuszu, ale zarazem mając na celu zapewnienie należytego poziomu wiarygodności i legitymizacji strategii nuklearnej NATO, umocnienie solidarności sojuszniczej oraz zagwarantowanie wspólnej odpowiedzialności i zaangażowania w zapobieganie konfliktom zbrojnym, Sojusz utrzyma mechanizmy pozwalające na proporcjonalny udział wszystkich zainteresowanych taką współpracą sojuszników w planowaniu nuklearnym w ramach wspólnej obrony oraz w procedurach i działaniach w zakresie dowodzenia i kontroli. Mechanizmy te, takie jak Grupa Planowania Nuklearnego, będą też stanowić forum dla regularnych konsultacji międzysojuszniczych w sprawach związanych z siłami nuklearnymi i strategią nuklearną Sojuszu.